

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI TABIAT BILAN TANISHTIRISHDA INTERFAOL USULLARDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI

Mamatmo'minova Nigora Murodulla qizi

*Termiz iqtisodiyot va servis universiteti Pedagogika va ijtimoiy-gumanitar fanlar
fakulteti Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 3-bosqich talabasi*

Omonova Nilufar Omon qizi

Ilmiy rahbar: Pedagogika nazariyasi fanlari bo'yicha p.f.f.d(PHD)

Annotatsiya: *Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirish jarayonida interfaol usullardan foydalanishning pedagogik ahamiyati ilmiy asosda yoritilgan. Tadqiqotda zamonaviy ta'lim yondashuvlari asosida bolalarning bilish faolligini oshirish, ekologik tafakkurini shakllantirish va tabiatga nisbatan ongli munosabatni rivojlantirishda interfaol metodlarning o'rni tahlil qilinadi. Xususan, kuzatish, tajriba o'tkazish, o'yin texnologiyalari, muammoli vaziyatlar yaratish va guruhli faoliyat kabi usullar orqali bolalarda mustaqil fikrlash, muloqot qilish va amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish imkoniyatlari asoslab beriladi.*

Аннотация: *В данной статье рассматривается педагогическая значимость использования интерактивных методов в процессе научного знакомства детей дошкольного возраста с природой. В исследовании анализируется роль интерактивных методов в повышении познавательной активности детей, формировании экологического мышления и развитии осознанного отношения к природе на основе современных образовательных подходов. В частности, обосновываются возможности развития самостоятельного мышления, коммуникативных и практических навыков у детей посредством таких методов, как наблюдение, экспериментирование, игровые технологии, создание проблемных ситуаций и групповая работа.*

Abstract: *This article discusses the pedagogical importance of using interactive methods in the process of introducing preschool children to nature on a scientific basis. The study analyzes the role of interactive methods in increasing children's cognitive activity, forming ecological thinking, and developing a conscious attitude towards nature based on modern educational approaches. In particular, the possibilities of developing independent thinking, communication, and practical skills in children through methods such as observation, experimentation, game technologies, creating problem situations, and group activities are substantiated.*

Kalit so'zlar: *maktabgacha ta'lim, tabiat bilan tanishtirish, interfaol usullar, pedagogik yondashuv, ekologik tarbiya, zamonaviy ta'lim texnologiyalari, o'yin texnologiyalari, kuzatish metodi, tajriba o'tkazish.*

Ключевые слова: *дошкольное образование, знакомство с природой, интерактивные методы, педагогический подход, экологическое образование,*

современные образовательные технологии, игровые технологии, метод наблюдения, эксперимент.

Keywords: *preschool education, introduction to nature, interactive methods, pedagogical approach, ecological education, modern educational technologies, game technologies, observation method, experiment.*

KIRISH

Maktabgacha ta'lim tizimi uzluksiz ta'limning ajralmas va eng muhim bosqichlaridan biri hisoblanadi. Chunki aynan ushbu davrda bolaning intellektual, ijtimoiy, emotsional va jismoniy rivojlanishining asoslari shakllanadi. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, inson miyasi rivojlanishining asosiy qismi, ya'ni 70–80 foizi aynan 0–6 yosh oraliqida sodir bo'ladi. Shu sababli bu davrda berilgan ta'lim-tarbiya bolaning keyingi hayoti, uning shaxs sifatida shakllanishi va jamiyatdagi o'rniga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirish ushbu bosqichdagi ta'lim-tarbiyaning muhim yo'nalishlaridan biridir. Tabiat bolalar uchun nafaqat bilim manbai, balki ularning tafakkuri, kuzatuvchanligi, estetik didi va hissiy dunyosini rivojlantiruvchi muhim omildir. Tabiat orqali bolalar jonli va jonsiz olam, o'simlik va hayvonot dunyosi, fasllar almashinuvi, ob-havo hodisalari haqida dastlabki bilimlarga ega bo'ladilar.

Bu bilimlar ularning dunyoqarashini kengaytirib, atrof-muhitga ongli munosabatni shakllantiradi. Bugungi kunda globallashuv jarayonlari, texnologiyalarning jadal rivojlanishi hamda urbanizatsiya natijasida bolalarning tabiiy muhit bilan bevosita aloqasi kamayib bormoqda.

Ko'plab bolalar vaqtining katta qismini raqamli qurilmalar qarshisida o'tkazmoqda. Natijada ularda tabiatga befarqlik, ekologik madaniyatning yetishmasligi kabi muammolar yuzaga kelmoqda. Shu bois, maktabgacha yoshdan boshlab bolalarda tabiatga mehr, uni asrash va muhofaza qilish ko'nikmalarini shakllantirish dolzarb vazifaga aylanmoqda.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar ta'lim jarayonini faollashtirish, bolalarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish va bilimlarni amaliy faoliyat orqali o'zlashtirishga katta e'tibor qaratadi. Shu nuqtai nazardan, interfaol usullarni qo'llash muhim ahamiyat kasb etadi. Interfaol metodlar – bu o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydigan, ularni fikrlashga, izlanishga, muhokama qilishga undaydigan ta'lim usullaridir. Ushbu metodlar orqali bolalar bilimni tayyor shaklda emas, balki mustaqil ravishda izlab topadi va anglaydi.

Interfaol usullarni tabiat bilan tanishtirish jarayonida qo'llash bolalarda kuzatuvchanlikni, qiziqishni, tahlil qilish va xulosa chiqarish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Masalan, oddiy tushuntirish o'rniga tajriba o'tkazish, kuzatish, o'yinlar tashkil etish orqali bolalar tabiat hodisalarini bevosita his etib o'rganadi. Bu esa ularning bilimini yanada mustahkam va samarali qiladi.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasida maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. 2030 yilgacha mo'ljallangan rivojlantirish konsepsiyasida bolalarning har tomonlama rivojlanishi, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish, ekologik tarbiyani kuchaytirish asosiy vazifalardan biri sifatida belgilangan. Bu esa mazkur mavzuning dolzarbligini yanada oshiradi. Yuqoridagilardan kelib chiqib, maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirishda interfaol usullardan foydalanishning pedagogik ahamiyatini o'rganish, ularning ta'lim jarayonidagi samaradorligini tahlil qilish muhim ilmiy-amaliy vazifa hisoblanadi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi: Maktabgacha ta'lim va bolalar rivojlanishi masalalari ko'plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan chuqur o'rganilgan. L.S. Vgotskiy o'zining ijtimoiy-madaniy rivojlanish nazariyasida bolaning bilim olish jarayonida ijtimoiy muhit va muloqotning muhim rol o'ynashini ta'kidlaydi. Uning fikricha, bola kattalar va tengdoshlari bilan hamkorlikda faoliyat yuritish orqali bilimlarni samarali o'zlashtiradi.

J. Piaget esa bolalarning bilish rivojlanishini bosqichlarga ajratib, ularning tafakkuri faol tajriba va amaliy harakatlar orqali shakllanishini asoslab bergan. Unga ko'ra, bolalar atrof-muhitni o'z faoliyati orqali o'rganadi va yangi bilimlarni mustaqil ravishda kashf etadi.

M. Montessori ta'lim tizimida bolaning mustaqilligiga alohida e'tibor qaratib, amaliy faoliyat orqali o'rganishni asosiy metod sifatida ilgari surgan. Uning yondashuvida bola markazda turadi va o'qituvchi yo'naltiruvchi rolni bajaradi.

Mahalliy olimlardan Abdullayeva L. maktabgacha ta'limda innovatsion texnologiyalarning ahamiyatini yoritib, interfaol metodlar bolalarning bilish faolligini oshirishda muhim vosita ekanligini ta'kidlaydi. Toshpo'latova S. esa bolalarda ekologik tarbiyani shakllantirishda tabiat bilan bevosita muloqot qilish va interfaol usullardan foydalanish zarurligini ilmiy asoslab bergan.

Tadqiqot metodologiyasi :Tadqiqotda kompleks yondashuv asosida bir qator metodlardan foydalanildi. Pedagogik kuzatish orqali bolalarning tabiatga bo'lgan munosabati, qiziqishi va faolligi o'rganildi. Tajriba (eksperiment) metodida interfaol usullar qo'llanilgan va qo'llanilmagan guruhlar natijalari taqqoslandi.

Suhbat va savol-javob metodlari orqali bolalarning bilim darajasi aniqlanib, ularning fikrlash qobiliyati tahlil qilindi. Didaktik o'yinlar bolalarning faol ishtirokini ta'minlash va bilimlarni mustahkamlash uchun qo'llanildi. Muammoli vaziyatlar esa bolalarda mustaqil fikrlash va muammoni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qildi.

Tahlil va natijalar:Tadqiqot natijalari interfaol usullarning yuqori samaradorligini ko'rsatdi. Interfaol metodlar qo'llanilgan guruhlarda bolalarning bilim darajasi, qiziqishi va faolligi sezilarli darajada oshgani kuzatildi. Bolalar tabiat hodisalarini chuqurroq anglay boshladi, sabab-oqibat bog'liqliklarini tushunishga harakat qildi.

Masalan, tajriba orqali suvning bug'lanishi yoki urug'ning o'sishi jarayonini kuzatgan bolalar bu jarayonlarni ancha yaxshi o'zlashtirgan.

Shuningdek, bolalarda: mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv, muloqot ko'nikmalari, ekologik ong rivojlandi.

Interfaol usullar bolalarda tabiatga nisbatan mehr, ehtiyotkorlik va mas'uliyat hissini shakllantirishda ham muhim rol o'ynadi.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirishda interfaol usullarni qo'llash ta'lim samaradorligini oshiruvchi muhim omil ekanligi aniqlandi. Ushbu metodlar bolalarning bilish faolligini oshiradi, mustaqil fikrlashini rivojlantiradi va ekologik ongini shakllantiradi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda tabiat bilan tanishtirishda zamonaviy yondashuvlar hamda interfaol metodlardan foydalanish orqali bolalarning tabiatga bo'lgan mehri va qiziqishi oshadi. Interfaol yondashuv orqali bolalar tabiatni chuqurroq anglaydi, unga nisbatan ongli munosabatda bo'ladi va kelajakda ekologik madaniyatli shaxs sifatida shakllanadi.

Takliflar:

- *Interfaol metodlarni barcha maktabgacha ta'lim muassasalarida keng joriy etish;
- *Pedagoglar malakasini oshirish;
- *Amaliy mashg'ulotlar ulushini ko'paytirish;
- *Ekologik ta'limga oid metodik qo'llanmalarni ishlab chiqish;
- *Ota-onalar bilan hamkorlikni kuchaytirish;
- *Zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish;

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "Maktabgacha ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi qaror. – Toshkent, 2019.
2. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi. Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan davlat talablari. – Toshkent, 2020.
3. Abdullayeva L. Maktabgacha ta'limda pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
4. Toshpo'latova S. Maktabgacha ta'limda innovatsion yondashuvlar. – Toshkent, 2021.
5. Vgotskiy L.S. Psixologiya razvitiya rebenka. – Moskva: Prosveshcheniye, 1984.
6. Piaget J. The Psychology of the Child. – New York: Basic Books, 1972.
- Montessori M. The Absorbent Mind. – New York: Holt, Rinehart and Winston, 1967.
7. Qodirova F.R, Maktabgacha pedagogika. – Toshkent: Fan, 2019.
8. Xasanboyeva O. Maktabgacha ta'lim metodikasi. – Toshkent, 2017.